

Oslo, 12. september 2025

Høringssvar til rapport fra ekspertgruppen om tiltak for barn som begår gjentatt eller alvorlig kriminalitet

CRUX er en landsomfattende ideell og diakonal stiftelse med rundt 600 ansatte og 170 frivillige. CRUX er en av de større ideelle leverandørene innen institusjonsbarnevernet. I tillegg driver stiftelsen spesialiserte fosterhjem, et Senter for foreldre og barn, og hjemmebaserte hjelpetiltak på kommunalt nivå. CRUX har institusjoner innen rus- og avhengighetsbehandling (TSB) og psykisk helsevern, samt oppfølgingssentre for mennesker utenfor arbeidslivet. Vi har også tilbud til mennesker med utviklingshemming.

Innledning

Stiftelsen CRUX takker for muligheten til å avgi høringssvar. Vi har noen overordnede kommentarer, samt konkrete innspill til noen av utvalgets forslag.

Ekspertgruppen har lagt ned et omfattende og grundig arbeid, og det er positivt at forslagene bygger på en bred og nyansert analyse. Det er også positivt at utvalget har hentet inn kunnskap fra barna i målgruppen.

Ansatte i CRUX møter daglig barn og unge med store og sammensatte utfordringer gjennom barnevernsinstitusjoner, hjelpetiltak og egne prosjekter. Vi mener at tiltakene legger for stor vekt på «spisse» tiltak i offentlig regi, fremfor innsats som fremmer fellesskap, tilhørighet og mestring hos barnet og familien.

Ungdommer og familier i målgruppen kan oppleve det offentlige hjelpeapparatet som krevende å navigere i. Det er mange instanser inne. Etter vår erfaring må grunnmuren i arbeidet med denne målgruppen være relasjoner, meningsfulle aktiviteter og fremtidstro. Her spiller ideelle aktører med sin lange erfaring og lokale forankring en særskilt rolle: å utfylle det offentlige tilbudet og bygge bro tilbake til lokalsamfunnene.

Ideell sektor kompletterer offentlige tjenester

Ungdom i målgruppen trenger ofte motivasjon for endring. Ekspertgruppen viser selv til ungdom som sier: «Det viktigste å ha noe å gjøre». Sitatet samsvarer både med andre rapporter og CRUXs erfaringer med målgruppen. Fremtidstro er helt sentralt.

Uheldige nettverk og kriminell aktivitet må erstattes med positive og meningsfulle arenaer. Relasjonsarbeid, trygghet og mestringsfølelse er avgjørende for å komme i posisjon til å hjelpe. Ungdommer trekker selv frem behovet for tid og relasjoner – samtidig som mange familier og unge i denne målgruppen har liten tillit til hjelpeapparatet.

Barn og unge har et sterkt potensial for endring. Tiltak som fremmer positiv utvikling, er en bedre investering enn reaktive løsninger som innlåsing. Samtidig har mange barn og unge komplekse behov som krever koordinert innsats. Flere er «hjelpetrøtte» og har mange brudd i relasjoner. Dette må møtes med trygge kompetente voksne, normalitet og medvirkning.

Vi savner en tydelig vektlegging av ideell sektors rolle i ekspertgruppens forslag. Forskning fra blant annet VID (2025) indikerer at ideelle aktører oppleves som fleksible, relasjonssterke og tillitsskapende. Vår erfaring er at ungdommer og familier som har liten tillit til det offentlige systemet kan oppleve ideelle organisasjoner som nærmere og mer «ufarlige». Ideelle organisasjoner har svært høy tillit i samfunnet (Tillitsundersøkelsen, 2025).

Ideelle velferdsorganisasjoner jobber kunnskapsbasert, samtidig som de ofte har større rom for fleksibilitet. Vi kan bidra til å bygge bro tilbake til lokalsamfunnet, skape

normalitet og erstatte kriminalitet med positive aktiviteter og fellesskap. Samordning og samarbeid med ideell sektor bør derfor styrkes. Flere kunnskapsbaserte lavterskeltilbud kan supplere utvalgets forslag.

Styrking av pågående innsatser

Vi støtter at det er mer bærekraftig å styrke etablerte sektorer som barnevern, justis og helse enn å etablere nye parallelle tiltak. Tiltak må bygge på klare ansvarsfordelinger mellom barnevern og andre tjenester. Altfor ofte overlates ansvaret alene til barnevernet.

Det er avgjørende å styrke beredskapen i institusjonsbarnevernet. Systemet kan ikke være så presset at alle plasser til enhver tid må fylles opp. Det må være rom for faglige vurderinger av hvilke ungdommer som bør bo sammen. Dette er særlig viktig når målgruppene er færre og grensene mellom omsorgs- og atferdsproblematikk oppleves som glidende.

Videre er det avgjørende å følge opp og finansiere tiltak som allerede er foreslått i NOU 2023: 24 (Barnevernsinstitusjonsutvalget), slik Ekspertgruppen også påpeker. Barn på barnevernsinstitusjon må ha tilgang til ambulant helsehjelp, og barn med alvorlige rusproblemer må få behandling i helsetjenesten. Samtidig må institusjonene selv ha mer kompetanse på rus. Tverrfaglig helsekartlegging kan bidra til riktig hjelp.

Det bør satses mer på faglig kompetanseheving og kunnskapsdeling i institusjonsbarnevernet. Trygge ansatte med relevant utdanning og erfaring er viktig for rettsikkerhet og for å redusere turnover som gir brudd i relasjoner.

Kommunene må kunne satse på forebygging

Forebyggende innsats som gir barn og unge positive opplevelser bidrar til tilhørighet og reduserer risikoen for kriminalitet. De fleste av barna i målgruppen er godt kjent av instansene, men mange har ikke fått hjelp som samsvarer med familiens belastninger.

Noen familier trenger langt mer intensive hjelpetiltak enn de får tilbud om. Det er viktig at tiltakene er kunnskapsbaserte og at familiene får reell medvirkning.

Lavterskeltilbud innen psykisk helse og rus bør bygges ut, også for foreldre. Når foreldrene styrkes, øker også mulighetene for at barna får bedre forutsetninger

Kommunenes økonomi må styrkes slik at de kan ta ansvaret som ligger i barnevernsreformen.

Kommentarer til enkeltforslag

Tiltak 1 – Gul vest-rolle:

Det kan være argumenter for at barneverntjenesten skal ha koordinatorrollen, men vi peker på viktigheten av at tjenestene har ressurser til å ta ansvaret.

Tiltak 4, 5, 6 og 7 – MST/MST-CAN og multisystemiske tiltak:

Våre erfaringer er at disse tiltakene noen ganger gis til familier med så store utfordringer at de ikke får reell nytte av hjelpen. Flere ungdommer forteller at relasjonsarbeid får for liten plass, og at rotårsakene til problemene deres ikke blir løst. Denne innsikten kan brukes til å videreutvikle tiltakene.

Tiltak 8 – Økt utbredelse av voldsspesifikk behandling til barn:

Dette er positivt med kunnskapsbaserte tiltak. Det er samtidig viktig å rette innsatsen mot å hjelpe ungdom til å finne meningsfulle aktiviteter som bygger på deres ressurser. Vi viser også til Barneombudets rapport «*De tror vi er shitkids*», hvor flere ungdommer opplever at systemet ser på dem som problemer fremfor ressurspersoner.

Tiltak 11 – Etablere trygghetsprogrammet for fornærmede barn i alle politidistrikt:

Vi støtter forslaget.

Tiltak 13 – Etablering av lokale hurtigspor i U18-saker over hele landet:

Vi støtter forslaget. Rask reaksjon er avgjørende for å hindre at ungdom får livene satt på vent.

Tiltak 14 – Mentorordninger:

Vi understreker viktigheten av kunnskapsbaserte tiltak hvor relasjoner og tilhørighet over tid står sentralt.

Tiltak 19 – Opprette tre regionale tjenestetilbud i sikkerhetspsykiatrien tilpasset barn:

Faginnrettingen må være tilpasset barn. Det er avgjørende at barna får en god tilbakeføring til lokalsamfunnet etter opphold, og at normalitet og mestring ivaretas.

Mvh.

Jorunn H. Heggelund, generalsekretær i stiftelsen CRUX

Ingvill Elvestad Meltvedt, leder for kommunikasjon og samfunnskontakt